

– нерівномірне податкове навантаження.

Приведення податкової системи відповідно до принципів та стандартів ЄС, сприяння сталого економічного зростання на основі виваженої інноваційно-інвестиційної політики держави дозволить Україні підвищити конкурентоспроможність вітчизняних галузей господарювання.

Цього можна досягти шляхом:

– переведення податків із загальнодержавних до місцевих;
– реформування зарплатних податків (зменшення податкового навантаження на заробітну плату шляхом зниження ставки ЄСВ та податку на доходи фізичних осіб);

– забезпечення скорочення витрат часу та коштів платників податків на нарахування та сплату податків (встановлення єдиного звітного періоду – квартал – по основним податкам).

Завдяки цим реформам податкова система України буде максимально спрощеною, що дасть змогу не тільки розширити базу оподаткування, але й збільшити обсяг надходжень до бюджету без підвищення ставок податків, відтак – покращаться економічні показники та ефективність економіки України в цілому [2].

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]- Режим доступу до документу: <http://sfs.gov.ua/nk>
2. Бусарева Т. Г. Порівняльна характеристика національних податкових систем України та країн ЄС // Молодий вчений. – 2014. – № 4. – С. 43-48.
3. Ногінова Н. М. Необхідність реформування податкової політики України в умовах євроінтеграції // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 141–145.
4. Романенко С. І. «Податкова система України в процесі становлення»/ «Економіка. Фінанси. Право», № 5, 2010 р. – С. 35-38.
5. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система: Навчальний посібник. Л.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. – Київ: Ліра-К, 2013. – 579 с. – 2-ге видання, перероб. і доп.
6. Doing Business 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу до документу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

Райнова Л.Б.

*старший науковий співробітник,
Академія фінансового управління*

ЩОДО ПРОБЛЕМ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ПАЛЬНОГО В УКРАЇНІ

Саме 2016 рік був позначений важливими змінами в сфері акцизного оподаткування нафтопродуктів [1]. В першу чергу вони були пов'язані із збільшенням на 13% акцизів на моторні палива, зокрема, для бензину ставку було підвищено з 202 євро/т до 228 євро/т, для дизельного пального (важких

газойлів) – до 113 євро/т, скрапленого газу – до 57 євро/т. Акциз на компоненти палива було встановлено на рівні акцизу на бензин, тобто 228 євро/т. Акциз на альтернативні види моторного палива було піднято на 45% – з 99 євро/т до 141 євро/т. Із зміною з 01.03.2016 р. одиниці виміру пального для обчислення акцизного податку з кілограмів на літри, приведені до температури 15 градусів за Цельсієм, відбувається подальший перегляд розмірів ставок акцизного податку на пальне: для бензинів – з 228,0 євро за 1000 кілограмів на 171,50 євро за 1000 літрів; для важких дистилатів (газойлів), залежно від вмісту сірки, – з 113,0 євро та 149,0 євро за 1000 кілограмів на 95,0 євро та 125,50 євро за 1000 літрів; для палива моторного альтернативного – з 141 євро за 1000 кілограмів на 120 євро за 1000 літрів, відповідно. Було розширено також перелік підакцизних товарів у частині пального, зокрема, до пального віднесено суміші ароматичних вуглеводнів, толуол, ксилоли, вуглеводні ациклічні, інші ефіри прості, антидетонатори, антиоксиданти (пп. 215.3.4 ПКУ).

Одночасно з підвищенням акцизів було посилено контроль за їх сплатою учасниками ринку. Причиною таких змін стало надмірне збільшення на ринку нафтопродуктів компаній, задіяних в торгівлі неякісним (контрафактним) паливом, а також ухилення такими компаніями від оподаткування. Саме боротьба с тіньовим ринком нафтопродуктів, де на тлі скорочення впродовж останнього року частки контрабандної продукції, набуває масового характеру виробництво фальсифікату всередині країни, стає важливим напрямом діяльності із забезпечення відповідного рівня надходжень до бюджету.

Найбільша кількість зловживань, за визнанням як експертів, так і учасників ринку, пов'язана не стільки з дизельним паливом та газом, скільки з виготовленням та реалізацією саме контрафактного бензину, відповідно, проблеми, пов'язані із останнім, виявляються набагато гострішими. Нелегальне виробництво нафтопродуктів здебільшого і представлено бензинами, для виготовлення яких в кустарних умовах на ринку налічується велика кількість компонентів, причому останні навіть імпортуються; більшість таких компонентів ще і не підлягають оподаткуванню акцизним податком. Значно складнішим виявляється, зокрема, виготовлення дизельного палива, оскільки потребує наявності переробних потужностей, які важко приховати від контролюючих органів. Підробка бензинів виявляється набагато більш вигідною ще і через на порядок вище фіскальне навантаження – 171,50 євро/л, наприклад, порівняно з 95 і 125,50 євро/л для важких дистилатів. Тобто через те, що ставки податків на бензин залишаються істотно вищими, ніж на дизельне паливо і газ, набагато більшою виявляється і «премія» при продажу нелегального бензину в порівнянні із реалізацією контрафактного дизельного палива, і особливо при реалізації газу, чим, відповідно, і пояснюється значна кількість зловживань.

Слід також відмітити, що в Україні вже давно існує проблема, пов'язана із нестачею якісних нафтопродуктів, – ще з другої половини 2008 року кількість державних перевірок споживчих характеристик нафтопродуктів, що імпортуються та виробляються в Україні, скоротилася до мінімуму. Негативним наслідком фактичної відсутності державного контролю за якістю нафтопродуктів стало зникнення відмінності в цінах на паливо, що відповідає стандартам, та сурогатами. Через низьку платоспроможність населення саме

ціна продовжуватиме визначати вибір товару, збільшуючи споживання дешевого моторного палива; виготовлення якісної продукції в таких умовах виявляється не вигідним. Різкий відхід ринку в тінь і обумовлений зростанням цін на нафтопродукти, збільшенням податків та відсутністю контролю з боку держави за обігом підакцизних товарів. Постійне зростання цін та відсутність державних перевірок якості продукції і далі провокуватимуть учасників ринку до виробництва, імпортування й реалізації низькоякісного пального. Втім, збереження через недосконалу нормативну базу значної частки низькоякісних нафтопродуктів на ринку завдаватиме шкоди навколишньому середовищу, створюватиме загрозу здоров'ю споживачів та нанесенню матеріальних збитків їх майну (транспортним засобам).

Саме приховування справжніх обсягів реалізації нафтопродуктів стало головною проблемою, яка останнім часом постала як перед державою через втрату надходжень з акцизного податку, так і перед сумлінними операторами ринку, які сплачують податки до державного бюджету, але в яких продукція не витримує цінової конкуренції з величезною кількістю «сірої» та «чорної» продукції на ринку пального. Тим не менш паливний ринок України залишається дуже диверсифікованим та висококонкурентним; основні проблеми на ньому пов'язані з кризою споживання та стрімким зростанням його тіньового сегменту. Серед основних схем ухилення від оподаткування акцизним податком нафтопродуктів у 2015-2016 роках залишаються, зокрема: недекларування виготовлення сумішевих бензинів; використання операцій з реалізації нафтопродуктів в «скрутках» по ПДВ, маніпуляція кодами УКТЗЕД під час реєстрації податкових накладних; ввезення нафтопродуктів з порушенням митних правил (поза митним контролем, із заниженням митної вартості, з порушеннями у сфері класифікації товарів за УКТЗЕД) [2].

Слід відмітити, що введення акцизного оподаткування компонентів сумішевих палив, зокрема, риформату та платформату, які почали активно завозитися в Україну ще в 2014-2015 рр. та масово використовуватись при виробництві контрафактних бензинів, матиме наслідком обмеження діяльності несумлінних гравців на ринку нафтопродуктів. Втім, безперечно, найважливішою новацією залишається введення з 1 березня 2016 року системи електронного адміністрування реалізації пального. Суть її впровадження полягає в тому, що увесь обсяг пального, що реалізується, повинен бути підтверджений акцизними податковими накладними та зареєстрований в Єдиному реєстрі акцизних накладних, тобто оборот пального контролюватиметься вже на всіх етапах його реалізації. Впровадження зазначених змін дійсно дозволить суттєво зменшити кількість маніпуляцій на ринку пального та забезпечити прозорість адміністрування акцизного податку. Втім поки що на практиці нескінченні недоробки системи призвели до суттєвих ускладнень в роботі навіть найсумлінніших платників, що потребує вжиття необхідних заходів із забезпечення її належного функціонування.

Крім того, як відзначалося вище, на сьогодні збережено пільги при виробництві альтернативних палив з підвищеним вмістом біоетанолу – пропозиція щодо збільшення акцизу на альтернативні види палива до рівня звичайного бензину, як передбачалося початковим пакетом змін до податкового законодавства, відповідної підтримки не знайшла [3]. Тим самим було залишено лазівку для випуску «сірого» палива.

Проблема полягає в тому, що на сьогодні контроль за внутрішнім виробництвом альтернативних палив, насамперед за їх якістю, майже відсутній. Незалежно від фактичного змісту біокомпонентів в паливі, який відомий виключно його виробникам, всі вони отримують пільгу з акцизу. Більше того, спостерігалися вже непоодинокі випадки того, що так звані «спиртовики» отримували на свої нафтобази великі обсяги різних паливних компонентів – стабільного бензину, газоконденсату і октанопідвищуючих присадок, які нібито були потрібні для випуску спиртовмісних палив. Однак, як свідчать статистичні данні, сумарні обсяги поставок сировини і паливних компонентів набагато перевищували обсяги продажів альтернативних палив цих операторів на їх АЗС.

За зазначених умов для підтримки спиртової галузі доцільнішим було б передбачити прямі дотації виробникам біоетанолу, а також розробку програми щодо поступового обов'язкового додавання біокомпонентів в моторні палива. Збереження пільг з акцизу при випуску палив з підвищеним вмістом біоетанолу матиме наслідком лише продовження практики кустарного виробництва бензину. Звідси і подальше збільшення бюджетних втрат, за умов підвищення акцизів та збереження «чорних» і «сірих» схем ухилення від їх сплати, є неминувим.

Необхідним є посилення контролю за вітчизняним ринком нафтопродуктів, насамперед в частині забезпечення їх якості, вжиття подальших заходів із скорочення його тіньового сегменту, що сприятиме створенню рівних конкурентних умов серед трейдерів, дозволить певною мірою стабілізувати ціни на пальне.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 року № 909-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19>
2. Імплементация законодавчих змін щодо ринку палива додатково забезпечить надходження до бюджету 2 млрд. грн. акцизного податку. Державна фіскальна служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248859588&cat_id=244277212
3. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році від 22.12.2015 р. № 3688. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57512